

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΑΣ (ΕΚΠΑ)
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΑΚ. ΕΤΟΥΣ 2017-2018
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΠΟΙΝΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΘΕΜΑ 1^ο Τι γνωρίζετε για την συντιμωρητή πρότερη και συντιμωρητή ύστερη πράξη;

Η συντιμωρητή πρότερη και η συντιμωρητή ύστερη πράξη συνιστούν έννοιες που συναρτώνται άρρηκτα με την έννοια της **φαινομένης συρροής**. Στη φαινομένη συρροή ο δράστης με μία ή περισσότερες πράξεις του δημιουργεί το φαινόμενο ότι εφαρμοστέες είναι πλείονες ποινικές διατάξεις, από τις οποίες όμως, μία μόνον μπορεί να εφαρμοστεί, διότι καλύπτει την ποινική απαξία των υπολοίπων. Στη φαινομένη συρροή, λοιπόν το εγκληματικό περιεχόμενο της πράξεως τιμωρείται επαρκώς με την εφαρμογή μίας διάταξης, οι δε λοιπές υποχωρούν – απωθούνται, προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή απαξιολόγηση της πράξεως. Οι δυνατές μορφές εμφανίσεως της φαινομένης συρροής μπορούν να ενταχθούν, κατά την κρατούσα θέση, σε τρεις κατηγορίες: **την σχέση ειδικότητας, την σχέση επικουρικότητας και την απορρόφηση.**

Η συντιμωρητή πρότερη πράξη όπως και η συντιμωρητή ύστερη πράξη εντάσσονται στην περίπτωση της απορρόφησης. Συγκεκριμένα, η απορρόφηση, όπως και η επικουρικότητα, αποτελεί μία σχέση αξιολογική. Δεν είναι σχέση τυπική – λογική, όπως επί παραδείγματι, η σχέση ειδικότητας. Ούτε προβλέπεται στο νόμο ρητά, όπως η περίπτωση της ρητής επικουρικότητας. Αντιθέτως, είναι δημιούργημα της νομολογίας και αποτέλεσμα αξιολογήσεων, με γνώμονα την απαγόρευση της διπλής απαξιολόγησης του αδίκου που πραγμάτωσε ο δράστης με την συμπεριφορά του και κατ' επέκτασιν της διπλής τιμώρησης αυτού.

Το βασικό χαρακτηριστικό της απορρόφησης είναι ότι ενώ η επικουρικότητα αναφέρεται στον αξιολογικό συσχετισμό ποινικών διατάξεων γενικά και αφηρημένα, βάσει αξιολογήσεως στην οποία προέβη ο νομοθέτης αυθεντικώς (ρητά ή σιωπηρά) και εκ των προτέρων, η απορρόφηση εντοπίζει αυτήν την αξιολογική σχέση *in concreto*. Με άλλα λόγια, η απορρόφηση εντοπίζει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εφαρμογής, πότε μία διάταξη, η οποία κατ' αρχήν έχει αυτοτελή απαξία έναντι άλλης, υποχωρεί επειδή στην συγκεκριμένη αυτή περίπτωση η απαξία του ενός εγκλήματος καλύπτεται από την απαξία του άλλου. Κατά συνέπεια, η επικουρικότητα ρυθμίζει σχέσεις διατάξεων γενικώς και αφηρημένως ενώ η απορρόφηση ρυθμίζει σχέσεις διατάξεων αναφορικά με συγκεκριμένη περίπτωση. Έτσι, ενίοτε ο δράστης ενός εγκλήματος ενδέχεται να πραγματώνει και την ειδική υπόσταση έτερου εγκλήματος, η απαξία του οποίου, ωστόσο, είναι τόσο ασήμαντη σε σχέση με την απαξία του πρώτου, ώστε το άδικο και η ενοχή του ενός να υπερκαλύπτει την απαξία του άλλου και η τιμώρηση με βάση την διάταξη που προβλέπει το βαρύτερο έγκλημα να ικανοποιεί επαρκώς την ποινική αξίωση της Πολιτείας, για την όλη συμπεριφορά. Στην περίπτωση αυτή η συρρέουσα φαινομενικώς πράξη συντιμωρείται με την κύρια πράξη και δεν τιμωρείται αυτοτελώς. Η δε απορροφώσα διάταξη απωθεί την απορροφώμενη (*lex consumens derogat legi consumptae*). Στην αλληλουχία αυτή η συρρέουσα πράξη θεωρείται αναγκαίο προστάδιο ή λειτουργικό συστατικό της κύριας πράξης.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Η πραγμάτωση της απορροφώμενης πράξης, ενδέχεται να λάβει χώρα είτε συγχρόνως με την απορροφώσα, είτε πριν ή και να ακολουθεί αυτήν. Όταν μάλιστα η αντικειμενική υπόσταση του υποδεέστερου, από πλευράς απαξίας, εγκλήματος πληρούται με την αυτή πράξη που πληρούται και το βαρύτερο, τότε έχουμε κατ' ιδέαν φαινομένη συρροή, περίπτωση στην οποία η συρρέουσα πράξη είναι απλώς μία συντιμωρητή πράξη συνοδείας. Όταν όμως πληρούται με διαφορετικές πράξεις, πριν ή και μετά την κύρια πράξη, έχουμε φαινομένη πραγματική συρροή, οπότε γίνεται λόγος είτε για **συντιμωρητή πρότερη πράξη είτε για συντιμωρητή ύστερη πράξη.**

Στην **συντιμωρητή ύστερη πράξη** ο δράστης διασφαλίζει, εκμεταλλεύεται ή αξιοποιεί το αποτέλεσμα ή το όφελος που ήδη πέτυχε με την πρότερη κύρια πράξη. Για παράδειγμα, η ιδιοποίηση του κλοπιμαίου από τον δράστη. Ωστόσο, εάν ο δράστης, με την μεταγενέστερη πράξη του, προκαλέσει περαιτέρω βλάβη στο έννομο αγαθό ή βλάψει άλλο υλικό αντικείμενο, τότε έχω αληθινή συρροή. Συνεπώς, όταν το υποκείμενο της κλοπής με τη μεταγενέστερη πράξη του πωλεί ή αναλίσκει το κλοπιμαίο (υπεξαίρεση) ή το καταστρέφει για να εξαφανίσει τα ίχνη του εγκλήματος (φθορά ξένης ιδιοκτησίας) ή το πωλεί σε κλεπταποδόχο (διάθεση προϊόντος εγκλήματος), οι μεταγενέστερες πράξεις απορροφώνται από το έγκλημα της κλοπής και συντιμωρούνται με αυτήν (συντιμωρητές ύστερες πράξεις). Και τούτο διότι με τις μεταγενέστερες αυτές πράξεις δεν προστίθεται απαξία στην απαξία που προσέδωσε ήδη η πράξη της κλοπής. Το αυτό συμβαίνει και όταν η μεταγενέστερη πράξη αφορά σε μέρος του υλικού αντικειμένου της πρότερης πράξης, όπως όταν ο δράστης κλέβει πορτοφόλι και στη συνέχεια αναλώνει τα χρήματα που βρίσκει μέσα σε αυτό ή ο δράστης κλέβει ένα φορτίο βενζίνης και στη συνέχεια, το αναλίσκει για δική του χρήση. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι για να εμφανιστεί περίπτωση φαινομένης συρροής θα πρέπει τόσο η κύρια όσο και η συρρέουσα πράξη να πληρούν την ειδική υπόσταση ενός εγκλήματος και επί πλέον να είναι τελειωτικά άδικες και καταλογιστές στην ενοχή του δράστη τους, δηλαδή αυτοτελώς αξιόποινες, διαφορετικά δεν μπορεί να γίνει λόγος για φαινομένη συρροή.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Αντίστοιχα ισχύουν, *mutatis mutandis* και στην περίπτωση της **συντιμωρητής πρότερης πράξης**. Στην περίπτωση αυτή, ο δράστης, με την αρχική συρρέουσα πράξη του, εξασφαλίζει, διευκολύνει ή επιτυγχάνει την πραγμάτωση της κύριας πράξης του, με την οποία εξυπηρετείται ο προεξάρχων εγκληματικός στόχος του δράστη. Για παράδειγμα, ο δράστης κλέβει το κλειδί ενός χρηματοκιβωτίου (συντιμωρητή πρότερη πράξη), με το οποίο, εν συνεχεία, ανοίγει το χρηματοκιβώτιο και αφαιρεί πολύτιμα αντικείμενα. Ομοίως και στην περίπτωση της συντιμωρητής πρότερης πράξης, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η απορροφώμενη πράξη δεν είναι ούτε θα μπορούσε να είναι ποινικώς αδιάφορη. Τόσο η κύρια όσο και η συρρέουσα πράξη πρέπει να είναι αυτοτελώς αξιόποινες, δηλαδή να πληρούν τα στοιχεία της ειδικής υπόστασης εγκλήματος, να είναι τελειωτικά άδικες και καταλογιστές στην ενοχή του δράστη, άλλως συρροή δεν υφίσταται.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΘΕΜΑ 2^ο Είναι αξιόποινη η απόπειρα ηθικής αυτουργίας;

Ηθική αυτουργία στοιχειοθετείται όταν ο πράττων προκαλεί με πρόθεση σε άλλον την απόφαση να τελέσει την άδικη πράξη που τελικά διέπραξε. Το αξιόποινο του ηθικού αυτουργού καθιερώνεται με την διάταξη του άρθρου 46 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα, που θεωρεί την συμβολή του ηθικού αυτουργού στο έγκλημα ίσης απαξίας με εκείνη του φυσικού αυτουργού και προβλέπει ότι και γι' αυτόν ισχύει το ίδιο πλαίσιο ποινής με τον αυτουργό. Με δεδομένο ότι οι διατάξεις περί συμμετοχής είναι διατάξεις με τις οποίες διευρύνεται το αξιόποινο, το έγκλημα της ηθικής αυτουργίας πρέπει να περιέχει τα ελάχιστα στοιχεία κάθε εγκλήματος, δηλαδή να πρόκειται για μία πράξη η οποία πληροί την ειδική υπόσταση της ηθικής αυτουργίας σε κάποιο έγκλημα, είναι τελειωτικά άδικη και καταλογιστή στην ενοχή του δράστη.

Η απόπειρα ηθικής αυτουργίας δεν τιμωρείται ως τέτοια, δηλαδή ως μεμακρυσμένη απόπειρα προσβολής του εννόμου αγαθού που θα προσβαλλόταν κατά την πρόθεση του δράστη με την κύρια πράξη. Πλην όμως, η απόπειρα ηθικής αυτουργίας τιμωρείται με το άρθρο ΠΚ186, ως πρόκληση σε τέλεση κακουργήματος ή πλημμελήματος. Επί παραδείγματι, απόπειρα ηθικής αυτουργίας υπάρχει όταν ο Α παρακινεί τον Β να φονεύσει τον Γ, πλην όμως ο Β δεν λαμβάνει γνώση της προτροπής ή την απορρίπτει ή, τέλος, αποφασίζει μεν την εκτέλεση του εγκλήματος αλλά δεν προβαίνει εν τέλει σε αυτήν. Η τιμώρηση της απόπειρας ηθικής αυτουργίας με βάση το άρθρο ΠΚ 186 θεωρείται άλλοτε δικαιολογημένη, άλλοτε αδικαιολόγητη. Και τούτο διότι η διάταξη αυτή παρουσιάζει προβλήματα:

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Τιμωρεί λ.χ. όχι μόνον την πρόκληση σε τέλεση κακουργήματος αλλά και πλημμελήματος. Η τελευταία αυτή ρύθμιση εμφανίζεται όμως αδικαιολόγητη καθώς η έννομη τάξη ουδόλως κινδυνεύει αν κάποιος προκαλέσει άλλον να τελέσει εξύβριση, ενώ κινδυνεύει αν προκαλέσει άλλον να τελέσει ανθρωποκτονία. Το δε λεγόμενο ότι το άρθρο 186 του Ποινικού Κώδικα δεν καλύπτει επαρκώς τις περιπτώσεις απόπειρας ηθικής αυτοουργίας διότι, όπως υποστηρίχθηκε, *«ουδόλως θίγεται η δημόσια τάξη όταν αντικείμενο της προκλήσεως είναι η τέλεση αδικήματος στρεφόμενου κατά ατομικού εννόμου αγαθού, όπως π.χ. η τιμή, η περιουσία κοκ»*, θα οδηγούσε στην άστοχη παραδοχή ότι και η πρόκληση σε τέλεση ανθρωποκτονίας δεν αφορά στην δημόσια τάξη. Εξ' άλλου, σύμφωνα με την Ατιολογική Έκθεση, σκοπός της εν λόγω ποινικής διάταξης είναι η **προστασία της αυθεντίας των νόμων και της έννομης τάξης** και όχι η δημόσια τάξη, όπως αυτή νοείται στο πλαίσιο της διάταξης του ΠΚ 183.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ